

scientific and practical conference «Legal sciences: research and European innovations»: conference proceedings. Czestochowa: «Baltija Publishing», 2021. С. 237-241. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-62>.

13. Климаш Р.В. *Можливі шляхи вирішення проблеми залучення спеціалістів дослідно-випробувальних лабораторій ДСНС до участі у розслідуванні пожеж. Юридична наука в XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень*: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. С. 138-142.

14. Про затвердження *Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень*: наказ Мініюсту від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (zareєстрований у Мініюсті 03.11.1998 за № 705/3145). *Офіційний вісник України*, 1998, № 46, ст. 1715.

15. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 28, ст. 232.

16. Реєстр атестованих судових експертів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.rase.minjust.gov.ua/page/667>.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНОЇ ФОРМИ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Коваленко Артем,

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

публічної безпеки громад факультету № 2

Донецького державного університету внутрішніх справ

Фіксація доказової інформації є невід'ємною складовою діяльності уповноважених осіб зі збирання доказів у кримінальному провадженні. Залежно від сутності таких відомостей та особливостей їх джерела (носія), суб'єкт доказування обирає сукупність прийомів, методів та науково-технічних засобів збереження доказової інформації, тобто певну форму її фіксації.

Однією з традиційних є графічна форма фіксації доказової інформації, яка полягає у відображенні об'єктів шляхом зарисовки (замальовування), або використання графічних знаків, котрі певним чином виражають

фіксовані відомості [1, с. 32]. За її допомогою виготовляються наочні або схематичні зображення джерел (носіїв) доказової інформації. При цьому графічна форма відрізняється від наочно-образної тим, що у результаті її застосування виготовляються суб'єктивні моделі, які пройшли через свідомість суб'єкта доказування (або залученого спеціаліста) та перенесені на матеріальний носій (найчастіше папір) чи у електронну (цифрову) форму комп'ютерних даних.

Зауважимо, що з широким розповсюдженням науково-технічних засобів наочно-образної фіксації, потреба у виконаних людиною наочних малюнків у кримінальному провадженні практично відпала. Чи не єдиною сферою кримінальної юстиції, в якій до останнього часу використовувалися малюнки, було виготовлення суб'єктивних мальованих та композиційно-мальованих наочних портретів особи. Водночас із розвитком сучасної комп'ютерної техніки правоохоронці практично повністю перейшли до виготовлення фотокомпозиційних суб'єктивних портретів осіб, які за своєю природою є схематичними.

Поза межами створення наочних суб'єктивних портретів зовнішності особи графічна форма фіксації доказової інформації переважно використовується у виді складання схем, планів чи креслень, які являють собою зображення криміналістично значущих об'єктів, виготовлені з використанням умовних знаків та позначок.

Об'єктом фіксації за допомогою схемування найчастіше виступає речова обстановка приміщення або місцевості, на яких було виявлено сліди кримінального правопорушення. Зокрема, відповідно до підзаконних НПА, за результатами огляду місця події, на якому було виявлено труп з ознаками насильницької смерті, обов'язково складається схема, план чи креслення оглянутого місця [2], хоча на період дії правового режиму воєнного стану така вимога була тимчасово скасована [3]. Схемування відіграє визначальну роль під час фіксації результатів огляду місця кримінально караного дорожньо-транспортної пригоди, де схема дорожньої обстановки є чи не головним елементом доказової бази. Крім того, складання планів та схем є ефективним способом фіксації обстановки великих за площею місцевостей.

На сучасному етапі найбільш технологічним та прогресивним варто визнати метод складання схеми (плану) оглянутого місця події шляхом нанесення відповідних позначок на супутниковий знімок місцевості (отриманий з відкритих джерел, наприклад сервісу Google Maps) або на аерофотознімки, виконані за допомогою пілотованих чи безпілотних літальних апаратів.

Зокрема, описаний метод схемування сьогодні активно використовується вітчизняними правоохоронцями під час досудового

розслідування воєнних злочинів, вчинених військовослужбовцями держави-агресора. На супутникових знімках розмічається локалізація слідів застосування зброї дальнього ураження (мінометів, ствольної та ракетної артилерії) з метою подальшого призначення комплексної судової експертизи зброї та слідів її застосування і судово-військової експертизи для встановлення орієнтовних місць, з яких така зброя застосовувалася. Основним завданням згаданих експертиз є визначення напрямку (із зазначенням території, населеного пункту), з якого (яких) були відстріляні боєприпаси та виключення інших напрямів здійснення артилерійського обстрілу. Судові експерти наголошують, що вирішення завдань указаної експертизи можливе виключно за умови належного фіксування органами досудового розслідування місця обстрілу із застосуванням фото-, відеозйомки, а також складанням планів і схем [4, с. 269].

В окремих випадках також можуть виконуватися схематичні зображення та креслення окремих об'єктів – деталей пристроїв, елементів механізмів, окремих слідів та їх груп (наприклад доріжки слідів ніг людини) тощо.

Під час проведення процесуальних дій схеми (плани) можуть виконуватися на міліметровому чи звичайному папері, або складатися з використанням комп'ютерної техніки та роздруковуватися чи зберігатися в електронному (цифровому) вигляді. На практиці для складання електронних (цифрових) схем та планів найчастіше використовуються ноутбуки та/або планшетні комп'ютери, а також програмне забезпечення для проектування й креслення (наприклад ПЗ AutoCAD та його аналоги). Виготовлені у такий спосіб графічні зображення визнаються похідними документами, додатками до протоколу відповідної процесуальної дії.

Перспективним способом графічної фіксації доказової інформації, на нашу думку, є виготовлення суб'єктивних комп'ютерних планів (цифрових 3D-моделей) оглянутих предметів, приміщень чи місцевостей. Описані методи фіксації доказової інформації можна об'єднати під назвою 3D-реконструкція, яку ми пропонуємо визначити як процес побудови людиною суб'єктивної електронної (цифрової) 3D-моделі криміналістично значущого об'єкта.

Такий вид реконструкції (моделювання) здійснюється залученим спеціалістом з використанням комп'ютерної техніки та спеціального програмного забезпечення. У ході його здійснення спеціаліст використовує, трансформує та поєднує базові об'ємні геометричні фігури, а також готові типові 3D-моделі для відтворення тривимірного зображення оригінального об'єкта. Джерелом інформації про реконструйований об'єкт можуть бути опис в протоколі певної слідчої

(розшукової) дії, його фотознімки, візуальне сприйняття об'єкта спеціалістом, показання очевидця тощо. При цьому ознаки об'єкта переносяться на модель опосередковано, суб'єктивно (через свідомість особи яка здійснює реконструкцію чи надає вихідну інформацію про об'єкт). Електронні (цифрові) суб'єктивні 3D-моделі-плани криміналістично значущих об'єктів після їх виготовлення поміщуються на носії комп'ютерних даних та додаються до протоколу відповідної процесуальної дії як невід'ємні додатки.

Таким чином, попри широке розповсюдження науково-технічних засобів наочно-образної (фото-, відео-) фіксації, графічна форма збереження доказових відомостей продовжує розвиватися та використовуватися на практиці. Найчастіше вона застосовується під час виготовлення схематичних фотокомпозиційних суб'єктивних портретів осіб, а також схем, планів та креслень оглянутих місць події. Найбільш технологічним та прогресивним варто визнати метод складання схеми (плану) оглянутого місця події шляхом нанесення відповідних позначок на супутниковий знімок місцевості (отриманий з відкритих джерел, наприклад сервісу Google Maps) або на аерофотознімки, виконані за допомогою пілотованих чи безпілотних літальних апаратів. Під час проведення процесуальних дій схеми (плани) можуть виконуватися на міліметровому чи звичайному папері, або складатися з використанням комп'ютерної техніки та роздруковуватися чи зберігатися в електронному (цифровому) вигляді. Перспективним способом графічної фіксації доказової інформації є виготовлення суб'єктивних комп'ютерних планів (цифрових 3D-моделей) оглянутих предметів, приміщень чи місцевостей.

Література:

1. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Скільська Л.Д. Документування результатів слідчої дії: методи фіксації доказової інформації. Монографія. За ред. П.Д. Біленчука. Київ: ННІПСК КНУВС, 2009. 96 с.

2. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини. Наказ МВС України, МОЗ України, Генеральної прокуратури України; від 29.09.2017 № 807/1193/279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17>.

3. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України. Наказ МВС

України, МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22>.

4. Богданюк І. В., Чупрун В. Т., Устименко В. А., Шипілов М. Ю. Особливості судово-експертних досліджень випадків артилерійських обстрілів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. Т. 20, № 2. С. 264–280.

ФАХІВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ковальов Костянтин,

доктор філософії в галузі права,

завідувач лабораторії науково-організаційного забезпечення

судово-експертної діяльності

Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру

Міністерства внутрішніх справ України

Судову експертизу у сфері інтелектуальної власності можна зарахувати до категорії найскладніших судових експертиз. Таке твердження ґрунтується на тому, що судовий експерт, досліджуючи об'єкти інтелектуальної власності, особливо під час досліджень, пов'язаних із винаходами та корисними моделями, доволі часто потребує різноманітної специфічної інформації з різних галузей знань. А отже, судовий експерт не завжди може самостійно набути певного обсягу знань й отримати доступ до вузько-професійної інформації стосовно досліджуваних об'єктів, процесів тощо. Відповідно судовий експерт потребує сторонньої допомоги від спеціалістів чи фахівців – носіїв відповідних специфічних професійних знань. Однак на сьогодні можливості реалізації судовим експертам такої потреби процесуальним законодавством практично не передбачено.

Чинні норми процесуального законодавства визначають лише статус спеціаліста як особи, яка має спеціальні знання та навички, необхідні для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій і технічної допомоги під час учинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо). Тобто законодавством спеціаліст не визнається носієм специфічних професійних знань, що їх може використати судовий експерт під час проведення судової експертизи. А отже, виникає процесуальна колізія: потреба залучити спеціаліста